

Mig blir aldrig svaret givet

»Är vilsenheten frihetens pris?«

Vad skulle få en rationell, intellektuell västerländsk kvinna att börja längta efter hederskultur? Svaret är förstås kärlek, eller rättare sagt tvetydigt besvarad olycklig förälskelse. Och kvinnan jag tänker på är Ester, huvudperson i Lena Anderssons roman *Egenmäktigt förfarande*, som så skickligt belyser makten och vanmakten i en ojämlik relation. Ester skildras som en i grunden självständig kvinna. Ändå är det fullständigt trovärdigt när hon sitter och skriver på en essä till hederskulturens försvar. Ja, jag sitter till och med där och nickar och håller med. Någon slags regler för att förhindra att människor blir lekbollar för varandras lättsinne borde det ju faktiskt finnas. Och i alla fall lite olagligt borde det väl vara att fullständigt ignorera den man nyss har legat med. Eller nej, det borde väl trots allt inte vara det. Förtrycket är nog ändå inte bara är en bieffekt. Men frågan är om inte livet vore enklare i ett system med förtryckande regler än med inga regler alls? Friheten har förstås ett pris.

Jag vet att Ester inte är Lena Andersson och att *Egenmäktigt förfarande* inte är någon nyckelroman, ändå är det som att jag hör Esters stämma i Lena Anderssons kritik av Svenska kyrkans dunbolstersteologi (*Dagens Nyheter* 19/10) liksom i mycket annan kritik som framförts i samband med ärkebiskopsvalet. Jag vet inte riktigt när det hände, men att en förskjutning i religionskritiken ägt rum är tydligt. Knappt någon kritiserar idag Svenska kyrkan för att vara stelbent och konservativ (den kritiken riktas idag mot islam). Nej samtidigt kritik handlar mer om flummighet och substanslöshet, vilket kan tyckas paradoxalt eftersom den ofta framförs av människor som själva inte bärs av kristen tro eller särskilt konservativa värderingar. Det finns en längtan efter en normativ teologi man egentligen inte delar, en märklig samsyn mellan fundamentalistiskt kristna och agnostiska/ateistiska debattörer kring definitioner av "riktig kristendom".

Kanske handlar det om den grälsjukes frustration över att inte mötas av motstånd utan bara ett "hur ser du själv på det?". Kanske handlar det om en längtan efter en ställföreträdande stark tro som hos PJ Anders Linder som på Axess blogg förklarar att han är medlem i Svenska kyrkan av traditionsskäl men nu tycker det känns märkligt och besvärligt när det rapporteras att ärkebiskopskandidaterna "inte tycker det är något unikt med Jesus. Inte för att jag skulle vara frommare än de utan för att jag vill att de ska vara frommare än jag". Eller har Esters vanmaksirrationella och vid

första anblicken något bisarra normlängtan någonting att säga oss också när det handlar om kyrkokritik?

Vår tids frihet på kärlekslivets område har sina baksidor i form av osäkerhet och besvikelser. Det är plågsamt att vänta på SMS som inte kommer. Ändå tror jag ganska få av oss skulle föredra könsseparation, oskuldstester och skilsmäsoförbud. Det finns liksom ingen väg tillbaka dit. Och det finns heller ingen väg tillbaka till en tvärsäkerhetens teologi, hur mycket det än skulle ropas efter det. Det går inte att svara vettigt på frågor om religionsteologi och jungfrufödelse utan att göra längre utläggningar om man vill integrera den kunskap man har om bibelvetenskap, verkningshistoria och tolkning. Det mest intellektuellt ohederliga måste väl ändå vara att uttala sig tvärsäkert om det vi inte kan veta något om.

Ärkebiskopshearingen och debatten därefter har varit intressant. Inte så mycket på grund av vad kandidaterna sa, svaren var trots allt relativt väntade, som på grund av vilka frågor som ställdes och uppmärksammades. Att jungfrufödelsen åter är på tapeten framstår i alla fall för mig som märkligt. Är det trons centrum? Och frågan kring Jesus och Mohammed var formulerad på ett sådant sätt att det inte kändes som att den syftade till fördjupning utan till att få något att sätta dit kandidaterna för. Vill du framstå som inte riktigt kristen eller understödja en växande islamofobi – varsågod och välj!

Ärkebiskopsvalet visade att det finns ett starkt stöd för den problematiserande hållning som Lena Andersson kallar "tankelättja" men också ett behov av att problematisera frihetens pris. Hederskultur är ingen lösning på kärlekssvek och husförhör med rätta svar (av varken vanligt folk eller biskopskandidater) är ingen lösning på den ångest som en andlig vilsenhet kan leda till. Det tror jag Ester på ett plan inser när hon skriver sin essä och det tror jag många dunbolsterskritiker också på sätt och vis inser. En kyrka som drev Jesus som enda vägen till sin spets och t.ex. lobbade för att riva upp religionsfrihetslagstiftningen tror jag få skulle vilja se. Men en utmaning jag ser för Svenska kyrkan och dess företrädare är att utan att anpassa sig till kraven på rätt och fel och ja och nej, se också det förtryckandes attraktionsvärde – och frihetens pris.

ELIN ENGSTRÖM

